

jom tko što otkupljuje ili iskupljuje i novac (ili drugo blago) kojim se tko ili što otkupljuje ili iskupljuje. U novije su se vrijeme značenja izdiferencirala, pa se *otkup* upotrebljava uglavnom za radnju, a za novac se uobičajila riječ: otkupnina.« Kao što se može vidjeti iz primjera navedenih u ovom članku, riječ *otkup* ima i značenje koje pokriva riječ *otkupnina* — to se vidi npr. po upotrebi riječi *otkup* u oglasima kojima se prodaju "otkupljeni" stanovi, ili po upotrebi na obavijestima o tečaju stranoga novca.

Što se tiče tvorbe, imenica *otkup* izvedena je od glagola *otkupiti*, a uklopila se u naglasni tip većine takvih imenica (češći je tip *otkup* nego *otkūp*, v. Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb 1991, 310). Prefiks *od-* u *otkupiti* pripao bi značenjskoj skupini koja znači »dokidanje, poništenje djelovanja prethodne radnje označene osnovnim glagolom« (isto, 500), ili »vršenje radnje kao odgovor na radnju koju znači glagol bez predmetka« (*Hrvatska gramatika* 1995, 382) — dokinuta je ona kupnja koja bi kupljeno *ostavila*, i uspostavljaju je odnos koji omogućuje daljnju prodaju ili slično.

Dakle glagol *kupiti* prema glagolu *otkupiti* te imenice *kupnja*, *kupovina* prema imenici *otkup* i obratno, imaju značenja koja se preklapaju, ali u riječi *kupiti*, *kupnja*, *kupovina* podrazumijeva se i neko *trošenje* kupljenoga ili nekogoga bitna svojstva kupljenoga, a u riječima *otkupiti*, *otkup* podrazumijeva se i ovo ili ono prenošenje prava na nekoga na nekoga trećega — najčešće na novoga vlasnika ili vlasnika.

Alemko Gluhak

ZELENAŠTVO ILI LIHVARENJE

U zagrebačkom dnevnom listu *Vjesnik* od 12. veljače 1996. (str. 8.) Inoslav Bešker, stalni dopisnik iz Italije, imao je članak naslova *Bijeg iz duga samoubojstvom*,

a nadnaslov je bio *Italija — sve više žrtava zelenoških kredita*.

U zagrebačkom časopisu *Informator* br. 4356.—4357. od 6. i 9. prosinca 1995. (str. 10.—11.) objavljen je članak s temom *zelenoški ugovor o zajmu*.

U Nacrtu Kaznenog zakonika Republike Hrvatske (III. predložak, iz 1995.) iznad članka 230. stoji naslov: *Zelenoški ugovor*. Na moju primjedbu da je to pogriješan naziv, autor toga nacrta, Željko Horvatić, odgovorio mi je, da valjda profesor Josip Silić više znade o jeziku nego ja. Iz daljnjega izlaganja vidjet ćemo tko je u pravu u vezi s riječima kao što je pridjev *zelenoški*.

Počet ćemo od paragrafa 357. Krivičnog zakonika Kraljevine Jugoslavije (koji je važio u toj centralističkoj tvorevini i na području Hrvatske do sloma te države), u kojem se također rabi takav naziv, *zelenošтво*. U komunističkoj Jugoslaviji nakon Drugoga svjetskog rata u Krivičnom zakonu iz 1951. postojalo je kazneno djelo *iskorišćavanje drugog u svrhu pribavljanja nesrazmjerne imovinske koristi*, koje su djelo zbog dužine naziva odnosno naslova, srbijanski pisci u stvarnim kazalima svojih komentara toga zakonika, podvodili pod odrednicu zvanu *zelenošтво* (primjerice J. Tahović, Komentar KZ 1957, str. 685.).

U sada još vrijedećem (važećem) KZ Republike Hrvatske (čl. 142.) za to kazneno djelo postoji naslov *Ugovaranje nesrazmjerne imovinske koristi*. Dakle, oba zakonodavca, nekad federalni komunistički jugoslavenski i sada demokratski hrvatski, izbjegavaju uporabiti vrlo jednostavnu riječ: *zelenošтво* ili *lihvarstvo*. Pronašli su *zlatnu sredinu* ne opredjeljujući se niti za jedan od dva kratka i jednostavna naziva. Srbijanski *Pravni leksikon* od 1979. pod natuknicom *Lihvarski ugovori* (str. 634.) ne definira te ugovore već to čini tako da upućuje na natuknicu *Zelenoški ugovori* (ali u zagrade stavlja i riječ *lihvarski* — str. 1688.). S druge strane u istom leksikonu uz natuknicu *Zele-*

naštvo upućuje se na natuknicu *Lihvarstvo*, a takva natuknica u tom leksikonu ne postoji! U svakom slučaju izlazi, da su u srbijanskoj pravnoj književnosti oba ta naziva sinonimi.

Na žalost, danas pokojni Vladimir Brodnjak u tom pitanju luta. Na str. 603. *Razlikovnog rječnika riječ zelenašluk* stavlja na lijevu stranu stupca kao srbizam, a s desne strane riječ *zelenaštvo*, koja bi po njemu trebala biti kroatizam.

Je li to baš tako?

Odgovor glasi: nije, ako pođemo od Programskih stajališta HDZ-a o hrvatskome jeziku (v. članak Dalibora Brozovića u *Jeziku*, god. 41., br. 3., veljača 1994., str. 83.—85.), prema kojima se trebamo u Hrvatskoj vratiti, iz opće nam poznatih razloga, na jezični standard koji je vrijedio do 1918. godine.

Naime, prema hrvatskoj jezičnoj tradiciji rabila se riječ *lihva*, jer u Kaznenom zakonu o zločinstvima, prestupcima i

prekršajih iz 1852. godine (toč. VI. Carškog patenta kojim se uvodi u život taj zakon za područje Hrvatske i Slavonije), navodi se naziv *lihvarstvo*.

Marijan Derenčin načinio je Osnove kaznenog zakonika za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, koje su 1879. godine tiskane u Zagrebu (izdavač Ministarstvo pravosuđa). Tamo se u paragrafu 345. radi riječ *lihva*. Dalje, Hrvatski je sabor 27. travnja 1916. godine usvojio Zakon o lihvarstvu (Zbornik zakona iz 1916. godine, u knjizi Josip Šilović, *Kazneno pravo*, Zagreb, 1920., str. 355.—358.). I konačno, Bogdan Zlatarić i Mirjan Damaška u svojem *Rječniku krivičnog prava i postupka* (Zagreb, 1966., str. 152.) imaju posebnu natuknicu *lihva*, a nemaju *zelenaštvo*.

Dakle u hrvatskom pravnom nazivlju prednost bi se trebala dati riječima *lihva*, *lihvarstvo*, *lihvarenje*, *lihvariti*.

Ivica Kramarić

VIJESTI

PROSLAVA ČASOPISA JEZIK

20. lipnja uredništvo pripremiло je svečanu proslavu triju događaja časopisa *Jezik*:

1. Otvorenje i posvećenje prve prave uredničke sobe

2. Izlazak sedamtisućite stranice časopisa

3. 33. godine urednikovanja Stjepana Babića, od toga više od četvrt stoljeća, 26 godina, kao glavnoga i odgovornoga urednika.

Proslava je održana u novom kazalištu Teatar Žar-ptica, Bijenička 97, gdje je i nova urednička soba.

Program proslave imao je osam točaka:

1. Recitacija pjesama o hrvatskome jeziku

2. Pozdrav glavnoga i odgovornoga urednika

3. Pozdrav gostiju

4. Dalibor Brozović: Uloga časopisa *Jezik* u hrvatskome jezikoslovlju

5. Ivo Škarić: 33. godine urednikovanja Stjepana Babića

6. Stjepan Babić: Petnaestak cveba iz Jezikova uredničkoga kuglofa

7. Otvorenje i blagoslov uredničke sobe

8. Čašica razgovora uz čašicu i zakusku.

Proslavi se odazvalo stotinjak uzvanika, među njima i istaknuta imena naše kulture kao što je naš ugledni književnik Dragutin Tadijanović, književni teoretičar i povjesničar Ivo Frangeš, Milan Moguš, glavni tajnik HAZU, Dragomir Maderić, ravnatelj Školske knjige, Anica Nazor, ravnateljica Staroslavenskoga zavoda, Mladen Jonke, sin profesora Jonke i dr.

Najprije je Tomislav Rališ, glumac HNK, svojom dobrom interpretacijom